

УДК 74+76/766

Цитування:

Гула Є. П., Журавльова Н. А., Михайлицький О. А. Синтез розвитку книжкової графіки та дизайну в Україні. *Культура і сучасність* : альманах. 2023. № 1. С. 70–75.

Gula Ie., Zhuravlova N., Mykhailiyskyi O. (2023). Synthesis of Development of Book Graphics and Design in Ukraine. *Kultura i suchasnist: almanakh*, 1, 70–75 [in Ukrainian].

Гула Євген Петрович,
завідувач кафедри графічного дизайну
Київського національного університету
технологій та дизайну
<https://orcid.org/0000-0002-3559-2179>
evgenush.gula@gmail.com

Журавльова Наталія Анатоліївна,
старша викладачка кафедри рисунка
Національної академії образотворчого
мистецтва і архітектури
<https://orcid.org/0000-0002-2685-0826>
NZhuravlova@i.ua

Михайлицький Олександр Анатолійович,
старший викладач кафедри рисунка
Національної академії образотворчого
мистецтва та архітектури
<https://orcid.org/0000-0002-0472-268X>
oleksandr.mykhailiyskyi@naoma.edu.ua

СИНТЕЗ РОЗВИТКУ КНИЖКОВОЇ ГРАФІКИ ТА ДИЗАЙНУ В УКРАЇНІ

Мета дослідження полягає в систематизації та узагальненні відомостей щодо синтезу розвитку книжкової графіки й дизайну в Україні. **Методологія дослідження.** У проведенні дослідження використано комплексний підхід, зумовлений необхідністю залучити порівняльно-історичний метод, що фіксує схожість між культурними явищами як свідчення спільності їх походження. Необхідним стало застосування культурологічної методології, що включає в себе соціокультурний підхід, важливий для нашого дослідження, оскільки акцентує на єдності культури та соціальності, з урахуванням наукових досягнень комплексу наук про дизайн, культурології, етнографії, психології, історії тощо. **Наукова новизна.** У публікації проаналізовано дизайн української книги, що як мистецьке явище дослідники вивчали досить побіжно. **Висновки.** Технологічно досконалий продукт галузі книговиробництва України, який характеризується якісною книжково-графічною ілюстрацією, є результатом комплексної взаємодії відмінних факторів, що є мистецькими й соціокультурними. На початку ХХІ століття відбувся перехід від класичних форм книжково-графічної ілюстрації до електронного проєктування і динамічної комп'ютеризації всіх операцій з дизайну й тиражування книжок різних форм і жанрів. Перехід індустріального соціуму до інформаційного суспільства, який супроводжувався широкою інтернет-глобалізацією, знайшов своє безпосереднє відображення у світогляді й техніці художників-графіків і дизайнерів книги. З огляду на вказане, названі обставини призвели до переформатування галузі дизайну книги, посилення значення дизайнера в статусі співавтора книги, що забезпечило вихід друку на нові стандарти й у подальшому сприятиме розвитку книговидання в нашій державі. Сполучення надбань книжкової графіки й дизайну дає змогу створити професійний та унікальний художній продукт (за умов активного використання технологічних досягнень комп'ютерної обробки і якісної типографіки). Спираючись на архаїчні й інноваційні форми української книжкової графіки, сучасні дизайнери створюють художньо досконалі і водночас високофункціональні розробки.

Ключові слова: графіка, графічне мистецтво, книжкова графіка, графічний дизайн, дизайнер, проєктна графіка, проєктування, художньо-декоративні засоби, видавництво, синтез.

Gula Ievgen, Head of Department of Graphic Design, Kyiv National University of Technologies and Design; Zhuravlova Nataliia, Senior Lecturer, Department of Drawing, National Academy of Fine Arts and Architecture; Mykhailiyskyi Oleksandr, Senior Lecturer, Department of Drawing, National Academy of Fine Arts and Architecture

Synthesis of Development of Book Graphics and Design in Ukraine

The purpose of the study is to systematise and generalise information on the synthesis of the development of book graphics and design in Ukraine. **Research methodology.** The study used a comprehensive approach due to the need to use the comparative historical method, which records the similarities between cultural phenomena as evidence of their

© Гула Є. П., 2023

© Журавльова Н. А., 2023

© Михайлицький О. А., 2023

common origin. It became necessary to apply a cultural methodology that includes a socio-cultural approach, is important for our research because it focuses on the unity of culture and sociality, taking into account the scientific achievements of the complex of design sciences, cultural studies, ethnography, psychology, and history. **Scientific novelty.** The publication examines the design of the Ukrainian book, which as an artistic phenomenon has been studied by researchers rather cursorily. **Conclusions.** A technologically advanced product of the bookmaking industry of Ukraine, which is characterised by high-quality book and graphic illustration, is the result of a complex interaction of excellent factors, which are artistic and socio-cultural. At the beginning of the twenty-first century, there was a transition from classical forms of book and graphic illustration to electronic design and dynamic computerisation of all operations in the design and printing of books of various forms and genres. The transition of industrial society to the information society, accompanied by widespread Internet globalisation, has been directly reflected in the worldview and techniques of graphic artists and book designers. In view of the above, these circumstances have led to the reformatting of the book design industry, strengthening the importance of the designer in the status of co-author of the book, which has ensured that printing has reached new standards and will further contribute to the development of book publishing in our country. Combining the achievements of book graphics and design allows us to create a professional and unique artistic product (with the active use of technological achievements in computer processing and high-quality typography). Drawing on archaic and innovative forms of Ukrainian book graphics, contemporary designers create artistically perfect and highly functional designs.

Key words: graphics, graphic art, book graphics, graphic design, designer, project graphics, design, artistic and decorative means, publishing, synthesis.

Актуальність теми дослідження. Актуальний рівень розвитку книжково-графічної ілюстрації в Україні, що став проявом попередньої трансформації індустріального суспільства в інформаційний соціум, яка виявилася віддзеркаленою на рівні світогляду дизайнерів книги, вимагає комплексного мистецтвознавчого аналізу й обґрунтування його теоретичних і практичних передумов. Разом з активним розвитком ІТ-технологій, зокрема із переведенням книги в електронний формат, актуалізується соціально-мистецька важливість цього питання. Тобто важливим є оцінка рівня збереження традицій книжкового дизайну, мистецтва української ілюстрації, ручної книжкової графіки, с теоретичному й прикладному аспектах. Зазначене має виняткове вкрай важливе соціальне й культурне значення для України.

Дослідження зв'язків української книжкової графіки й дизайну представляє собою актуальне питання для наукового вивчення – як у теоретичній, так і в практичній площинах.

Аналіз досліджень і публікацій. Серед українських дослідників, котрі фахово вивчали різні питання графічного дизайну протягом останніх десятиліть, слід назвати таких авторів як О. Гладун [2, 3], В. Даниленко [4, 5], Н. Сбітнева [15], О. Хмельовський [17]. Графіка книжкових видань в Україні знайшла своє відображення у роботах таких науковців як М. Дубневич [7], О. Ламонова [9], О. Мельник [10], В. Олійник [11; 12], І. Рижова [13], М. Сенченко [16].

Важливо, що дизайн української книги як мистецьке явище вивчався дослідниками досить побіжно – насамперед у контексті інших наукових проблем. Серед причин вказаного,

вочевидь, є відносно молодий вік самого поняття «дизайн» у вітчизняній книговидавничій сфері (орієнтовно з 1990-х років).

Мета дослідження – систематизація й узагальнення відомостей щодо синтезу розвитку книжкової графіки й дизайну в Україні.

Виклад основного матеріалу. Як стверджують вітчизняні учені, українська графіка загалом концентрує «не тільки зовнішні прикмети художнього розвитку, а й вираження глибинних характеристик тогочасної культури, яка ввібрала багатовікові досягнення, володіє багатством знань, зрілістю роздумів і професійністю виконання» [8, с. 552].

Довершена книга тотожна насамперед гармонійному виданню, що полягає у математично чіткому співвідношенні пропорцій. Крім того, майстер висловлює негативне ставлення до індивідуалізації книги, засуджує вільне поводження поліграфістів з книжковим апаратом, зауважуючи, що виготовлення книги – скоріше наука, ремесло, ніж мистецтво. Тобто жодні відхилення від загальноприйнятих законів архітектонічної будови видання неможливі й лише у проектуванні суперобкладинки свобода вибору форми є прийнятною.

М. Сенченко, розглядаючи українську книгу у контексті трендів міжнародного книговидання, зазначає: «Книговидання – це та сфера, що визначає духовний та ідеологічний стан суспільства на тому чи іншому етапі свого розвитку. Людство не придумало досконалішого інструмента, ніж книга, щоб розвивати свідомість людини, формувати її духовність» [16, с.44].

О. Мельник у своїй розвідці звертається до книжкової комп'ютерної графіки й дизайну. Вона стверджує, що у дизайні книги у більшості країн усе більш відчутно проявляються уніфіковані стандарти й комплексні вимоги відносно якості й рівня естетичного наповнення. Разом із тим, актуалізується питання креативного почерку й унікальності творчої мови автора як способу ідентифікації у міжнародному світовому контексті [10, 158].

Наразі для сфери українського книговидання і книжкового дизайну притаманні ряд позитивних ознак. Зокрема це розвиток книжкового мистецтва поза ідеологічним тиском влади, а також бурхливий розвиток національних традицій у дизайні книги. Паралельно із цим відбувається технічний прогрес поліграфічної галузі, оскільки почалася дигіталізація та електронізація комплексу операцій зі створення книги за допомогою новітніх технологій. Відбувається спрощення процесу книжкового дизайну шляхом уникнення окремих етапів додрукарської підготовки зображення (сканування, кольороподілу тощо), яка виконується одразу в необхідному електронному форматі.

Водночас присутні і негативні тенденції, зокрема істотне скорочення державного фінансування видавництва, яке є прямо пропорційним погіршенню якості книжкової продукції. В Україні з'явилося значне число приватних видавничих організацій, які прагнуть недостатньо професійно і з комерційною метою продукувати видання масового попиту. До істотних проблем, які негативно впливають як на кількісні, так і на якісні показники дизайну книжкової продукції, належить відсутність критичного числа справжніх поціновувачів високохудожньої книги, а також істотний дефіцит видавців-професіоналів. Можна стверджувати, що в нашій країні відсутній попит на працю інтелектуального митця і художність в ілюстраціях – і це на фоні зниження читацької активності населення країни. Хоча автори і видавці не відчують на собі ідеологічні утиски з боку держави, паралельно із цим мінімізована і відповідна державна підтримка. Унаслідок цього попит на книжкову продукцію та її дизайн диктує ринок, який спричинив розподіл цієї продукції на елітарні видання й видання, що користуються масовим попитом.

XXI століття по праву вважається епоєю цифрових технологій, які дозволили відтворити

увесь спектр продукції графічного дизайну, зокрема захищати поліграфічну продукцію від підробки, забезпечувати візуальну довершеність видань, впливати на стиль художнього оформлення, змінювати його емоційний і образний лад, наділяти поліграфічні зразки специфічними якостями, а також диверсифікувати зорове й тактильне сприйняття друкованої поверхні [18]. До можливостей, які відкриваються для художника-ілюстратора книги через використання комп'ютерної графіки, належать: дуже великий інструментарій і кольорова палітра, вельми висока швидкість роботи, використання леєрів, фільтрів, ефектів й текстур, спроможність зберігати й доопрацьовувати ескіз на різних періодах роботи з ним тощо. Комп'ютерні технології – це також можливість змінювати колористику й освітлення, що формує комфортне середовище для творчості.

Широка інструментально-кольорова палітра, оперативність роботи, активне використання леєрів, текстур, фільтрів та ефектів, можливість зберігати й допрацьовувати зображення на різних етапах візуалізації, змінювати колористику й освітлення, а також скасовувати невдалі дії в цифровому файлі формують комфортне середовище для творчості. Однак у XXI столітті дизайнери на відміну від попередніх періодів, більше не поєднують виробничі функції з «художністю» і «рукотворністю» («крафтовістю»).

Наразі книжкові ілюстратори вдаються до комбінованого поєднання ряду технік і стильових напрямів, активно використовуючи не лише сучасні графічні технології, але й класичні техніки живопису й естампу – туш, акварель, графіт, кольорові олівці й лайнери, пастель, акрил, темпера, олія, колаж, аплікація тощо. Відповідним чином і сучасна ілюстрація характеризується трендом на розвиток за двома векторами – по-перше, класичним напрямком, який орієнтувався на підкреслено реалістичне відображення сюжету, а по-друге, новаторським напрямом, що побудований на засадах лаконічності, декоративізму й стилізації [10, 158–159].

Окремі сучасні художники-графіки успішно поєднують продуктивну творчу й педагогічну діяльність. Вказане є важливим для розвитку графічних ілюстрацій книжкової продукції в Україні, оскільки в межах профільних закладів вищої освіти формується основа для майбутнього творчого потенціалу. В

умовах навчальних закладів під контролем наставників-фахівців, відбувається створення креативних навичок і смаків студентства. З огляду на вказане, вагомим чинником являється постать викладача і його рівень майстерності у володінні навичками професії і педагогічними прийомами.

Переходячи до поєднання книжкової графіки й дизайну, слід вказати, що Державний стандарт України, який пропонує таку дефініцію «графічного дизайну» – це «дизайнерське проектування, спрямоване на візуалізацію інформації, а також створювання графічних знакових систем для предметно-просторового середовища та графічних елементів для промислових виробів» [6, 7].

Згідно з естетичними, функціональними і соціокультурними завданнями, графічний дизайн представляє собою особливий вид соціально-інформаційної й художньо-образотворчої діяльності. У цьому виді дизайну активно поєднані як художні засоби впливу на глядача, так і сучасні інформаційні технології комп'ютерної графіки.

Дизайн книжкової продукції розглядається сучасними дослідниками у двох основних площинах будови образної системи книги – архітектурній та архітектонічній. Під «архітектурою книги» С. Безклубенко розуміє зовнішню конструкцію видання, відштовхуючись від традиційного змісту терміну «архітектура» [1, 26–29]. Водночас автор «архітектонікою книги», за аналогією з основним визначенням поняття «архітектоніка» [1, 26], позначає її внутрішньоструктурні зв'язки і художньо-образне поле, сформоване ними. Водночас композиційні закономірності сформовані найважливішими організуючими компонентами художньої форми, а композиційне ціле, відповідно, формує конструктивні й смислові зв'язки.

Як стверджує В. Олійник, «у структуротворчому значенні всередині книги провідними виступають текст (разом із шрифтовими композиціями) та ілюстраційний матеріал, які у результаті своїх ритмічних взаємовідношень складають архітектонічне поле» [12, 226]. Продовжуючи цю тезу, автор зазначає, що зовнішню архітектуру книжкового видання формують, за наявності, футляр, суперобкладинка, глясе, застібка і обов'язкові елементи – обкладинка (палітурка), корінець, книжковий блок з усіма необхідними компонентами [12, 227].

За образотворення книги відповідають у тій чи іншій мірі усі її елементи: від предметних

(складові частини книжкової архітектури, їхнє матеріальне виконання) до суто художніх характеристик певних деталей (кольорове рішення, фактура, техніка виконання ілюстрацій, наявність декору тощо). Усі вони у сукупності формують комплексне бачення дизайну книги, складаючи її художньо-образну систему.

Книжковий дизайн у дитячій літературі змінюється у залежності від віку, на який розрахована книга. Книги від 2 до 5 років, в основному, мають нескладні ритмічні віршовані тексти. Книга для дошкільників і молодших школярів наповнені типографікою, адресованою дитині як читачеві. У цих книгах велика увага приділяється ілюстраціям, і, найчастіше, текст на сторінці розташований досить формально. Діти цього віку читають не так легко, як дорослі, тому типографіка повинна бути простою й зрозумілою, однак букви при цьому можуть повторювати ритм тексту, посилювати його, робити значеннєві акценти. Використання таких прийомів «пожвавлює» текст, робить його більш звучним, акцентує на ньому увагу й робить його цікавішим для читача. Також типографічні прийоми показують маленькому читачеві, що емоції й відчуття можуть бути висловлені не лише вербальними або фігуративними засобами, але й абстрактними. До цих абстрактних засобів відносять зменшення й збільшення розмірів об'єктів (у цьому випадку слів і літер), видозміни їхнього положення в аркуші, а також ритмом, з яким вони розставлені. Зазначене дає більш складне розуміння простору книги, сприяє розвитку в дитини абстрактного мислення.

Загалом попри те, що ХХІ століття динамічно диктує свої художні канони, існують переваги графічного ілюстрування саме класичних книжок, які не потребують «часової адаптації» і радикального сучасного переосмислення. Ці книги являються носіями історичної пам'яті українського народу, у них з особливою ретельністю продуманий характер героїв. При цьому майстри книжкового дизайну пам'ятають, що найкраща книжка – універсальна, яка у будь-якій країні характеризуватиметься великим попитом і вважатиметься високоякісною. Отже, з одного боку, дизайн сприяє осучасненню української графіки, а з іншого – графіка надає дизайну виразності й національної орієнтовності.

Наукова новизна дослідження. Загалом доцільно стверджувати про дизайн книги в його широкому розумінні як процес, не обмежуючись лише оцінкою візуальної

частини книги. Для цього слід вивчати книжкову продукцію окремо у кількох площинах її матеріального відображення:

- у структурній (з огляду на внутрішньо-зовнішню будову книги);
- у художньо-образній (ілюстрації, декоративні елементи);
- у технологічній (процеси макетування, моделювання, верстки, особливості друку тощо).

Підсумовуючи основні положення статті, ми дійшли до таких висновків:

1. Технологічно досконалий продукт галузі книговиробництва України, який характеризується якісною книжково-графічною ілюстрацією, є результатом комплексної взаємодії відмінних факторів, які є мистецькими й соціокультурними. На початку ХХІ століття відбувся перехід від класичних форм книжково-графічної ілюстрації до електронного проєктування й динамічної комп'ютеризації усіх операцій з дизайну й тиражування книжок різних форм і жанрів.

2. Перехід індустріального соціуму до інформаційного суспільства, який супроводжувався широкою інтернет-глобалізацією, знайшов своє безпосереднє відображення у світогляді й техніці художників-графіків і дизайнерів книги.

3. З огляду на вказане, названі обставини призвели до переформатування галузі дизайну книги, посилення значення дизайнера у статусі співавтора книги, що забезпечило вихід друку на нові стандарти й у подальшому сприятиме розвитку книговидавництва в нашій державі. Сполучення надбань книжкової графіки й дизайну дозволяє створити професійний та унікальний художній продукт (за умов активного використання технологічних досягнень комп'ютерної обробки й якісної типографіки). Спираючись на архаїчні й інноваційні форми української книжкової графіки, сучасні дизайнери створюють художньо досконалі і водночас високофункціональні розробки.

Література

1. Безклубенко С. Д. Мистецтво: терміни та поняття : енцикл. вид. : у 2 т. : А–Л; М–Я. Київ, 2008–2010. 494 с.

2. Гладун О. Глобалізаційний і національний вектори розвитку графічного дизайну України. *Українське мистецтвознавство : матеріали, дослідження, рецензії* : зб. наук. пр. Київ : ІМФЕ ім. М. Т. Рильського НАН України, 2007. Вип. 7. С. 45–49.

3. Гладун О. До проблеми візуальної мови графічного дизайну України. *Вісник Харківської державної академії дизайну та мистецтва*. 2009. № 5. С. 42–46.

4. Даниленко В. Майбутнє європейського дизайну: Чехія, Польща, Україна. Харків : Колорит, 2007. 197 с.

5. Даниленко В. Я. Дизайн. Харків : ХДАДМ, 2003. 320 с.

6. ДСТУ 3899-99. Дизайн і ергономіка. Терміни та визначення. Видання офіційне. Київ : Держстандарт України, 1999. 33 с.

7. Дубневич М. Кваліметричний аналіз поліграфічного оформлення книжкових видань для дітей. *Поліграфія і видавнича справа*. 2016. № 2 (72). С. 154–161.

8. Історія українського мистецтва : у 5 т. / НАН України ; ІМФЕ ім. М. Т. Рильського ; гол. ред. Г. Скрипник; наук. ред. Т. Кара-Васильєва. Київ, 2007. Т. 5. С. 510–578.

9. Ламонова О. Київська книжкова графіка кінця 50-х – початку 70-х років ХХ століття. Тенденції розвитку, стилістика, майстри : автореф. дисертації ... канд. мистецтвозн.: 17.00.05. Київ, 2006. 18 с.

10. Мельник О. Комп'ютерна графіка у сучасній книжковій ілюстрації: проблеми техніки та стилю. *Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Мистецтвознавство*. 2015. № 1. С. 157–161.

11. Олійник В. Основні тенденції розвитку книжкової графіки в Україні (80–90-ті рр. ХХ ст.). *Мистецтвознавчі записки* : зб. наук. пр. Київ : НАККіМ, 2012. Вип. 22. С. 225–231.

12. Олійник В. Принципи використання етностилістичних художніх засобів в українській книжковій графіці. *Мистецтвознавчі записки* : зб. наук. пр. Київ : НАККіМ, 2016. Вип. 30. С. 193–202.

13. Рижова І. Методи, принципи, підходи до аналізу дизайнерської культури як умови гармонізації відносин людини, природи, суспільства. *Гуманітарний вісник Запорізької державної інженерної академії*. 2016. Вип. 66. С. 192–205.

14. Сафонова Т. В. Багатогранність мистецтва екслібриса. *Молодий вчений*. 2016. № 4. С. 678–681.

15. Сбітнева Н. Ф. Тенденції розвитку сучасного графічного дизайну: повернення до рукотворності. *Вісник ХДАДМ*. 2015. № 4. С. 60–66.

16. Сенченко М. Українська книга в контексті світового книговидавництва. *Книжковий клуб плюс*. 2007. № 4. С. 44–47.

17. Хмельовський О. М. Графічний дизайн. Луцьк : Терен, 2008. 160 с.

18. Яремчук О. Художні засади синтезу проєктних і виробничих процесів дизайну акційних ілюстрацій. *Українська академія мистецтв. Дослідницькі та науково-методичні праці*. 2006. №13. С. 237–246.

19. Oliynyk V. Book Design in Ukraine in the

Late 20th Century. *Eureka: Social and Humanities*. Tallinn, 2017. Vol. 6. P. 52–58.

References

1. Bezklubenko, S. D. (2008–2010). Art: terms and concepts: encyclopedia. ed.: in 2 volumes: A–L; M–Ya. Kyiv, 2008–2010 [in Ukrainian].
2. Hladun, O. (2007). Globalization and national vectors of graphic design development in Ukraine. *Ukrainske mystetstvoznavstvo: materialy, doslidzhennia, retsenzii: zb. nauk. pr. Kyiv: IMFE im. M. T. Rylskoho NAN Ukrainy*, 7, 45–49 [in Ukrainian].
3. Hladun, O. (2009). To the problem of the visual language of graphic design of Ukraine. *Visnyk Kharkivskoi derzhavnoi akademii dyzainu ta mystetstva*, 5, 42–46 [in Ukrainian].
4. Danylenko, V. (2007). The future of European design: Czech Republic, Poland, Ukraine. *Kharkiv: Koloryt* [in Ukrainian].
5. Danylenko, V. Ya. (2003). Design. *Kharkiv: KhDADM* [in Ukrainian].
6. DSTU 3899-99 (1999). Design and ergonomics. Terms and definitions. The publication is official. *Kyiv: Derzhstandart Ukrainy* [in Ukrainian].
7. Dubnevych, M. (2016). Qualitative analysis of polygraphic design of book publications for children. *Polihrafiia i vydavnycha sprava*, 2(72), 154–161 [in Ukrainian].
8. Dubnevych, M. (2016). Qualitative analysis of polygraphic design of book publications for children. *Polihrafiia i vydavnycha sprava*, 5, 510–578 [in Ukrainian].
9. Lamonova, O. (2006). Kyiv book graphics of the late 50s – early 70s of the 20th century. Development trends, stylistics, masters: avtoref. dysertatsii na zdobuttia nauk. stupenia kand. mystetstvozn-va. Kyiv [in Ukrainian].
10. Melnyk, O. (2015). Computer graphics in modern book illustration: problems of technique and style. *Naukovi zapysky Ternopilskoho natsionalnoho pedahohichnoho universytetu imeni Volodymyra Hnatiuka. Mystetstvoznavstvo*, 1, 157–161 [in Ukrainian].
11. Oliinyk, V. (2012). The main trends in the development of book graphics in Ukraine (80s–90s of the 20th century). *Mystetstvoznavchi zapysky: zb. nauk. pr. Kyiv: NAKKiM*, 22, 225–231 [in Ukrainian].
12. Oliinyk, V. (2016). Principles of using ethnostylistic artistic means in Ukrainian book graphics. *Mystetstvoznavchi zapysky: zb. nauk. pr. Kyiv: NAKKiM*, 30, 193–202 [in Ukrainian].
13. Ryzhova, I. (2016). Methods, principles, approaches to the analysis of design culture as a condition for harmonizing relations between man, nature, and society. *Humanitarnyi visnyk Zaporizkoi derzhavnoi inzhenernoi akademii*, 66, 192–205 [in Ukrainian].
14. Safonova, T. V. (2016). The versatility of bookplate art. *Molodyi vchenyi*, 4, 678–681 [in Ukrainian].
15. Sbitnieva, N. F. (2015). Trends in the development of modern graphic design: a return to handiwork. *Visnyk KhDADM*, 4, 60–66 [in Ukrainian].
16. Senchenko, M. (2007). Ukrainian book in the context of world book publishing. *Knyzhkovyi klub plus*, 4, 44–47 [in Ukrainian].
17. Khmelovskyi, O. M. (2008). *Graphic design*. Lutsk: Teren [in Ukrainian].
18. Iaremchuk, O. (2006). Artistic principles of the synthesis of design and production processes of accident design. *Ukrainska akademiia mystetstv. Doslidnytski ta naukovo-metodychni pratsi*, 13, 237–246 [in Ukrainian].
19. Oliinyk, V. (2017). *Book Design in Ukraine in the Late 20th Century*. *Eureka: Social and Humanities*. Tallinn, 6, 52–58 [in English].

*Стаття надійшла до редакції 03.04.2023
Отримано після доопрацювання 04.05.2023
Прийнято до друку 12.05.2023*